

חינוך בפרשה - כי תצא

והתעלמת?

החלה שנת לימודים. מלמד מתחיל להכיר את תלמידיו החדשים. הוא מזהה 'כוחות', הכוחות הלימודיים שבכיתה והתלמידים המתמידים, הכוחות של המתפללים והממושמעים. יש גם 'כוחות' של עקשנים ומרדנים, 'כוחות' של מנהיגי הכיתה שעשויים לערער את שליטתו... זה לא חדש, וכבר אמר קהלת (ז' יד) "זה לעומת זה עשה אלקים" (ר"ת עזאזל...).

הוא קולט תלמיד שבאופן כללי מסתדר בלימוד אך מתקשה מאד בקריאה. יש תלמיד שמאחר מדי יום. ושלישי, המצהיר "הרופא אמר ריטלין ואמא לא מסכימה"... כמלמד רציני הוא מתייצב בחדר המנהל ומודיע ששלשה אלה חייבים 'טיפול'. כעבור שבוע מודיע שוב למנהל שעדיין שום דבר לא נעשה. בפעם השלישית המנהל מפטיר לעברו "מעניין שאצלך מתנקזים כל הבעיות..."

תחילה, נפגע המלמד עד עמקי נשמתו. כוונתו טובה וחמה - והוא מקבל צוננים... בהמשך נרגע, וחושב האם באמת הוא טרדן ורואה שחורות? הרי מתפקידו להתריע... אסור להתעלם!

בפרשתנו נלמד "לא תרֹאֶה אֶת שׂוֹר אֶחִיד אוֹ אֶת שְׁנֵי נִדְחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם, הֲשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאֶחִיד. חז"ל דורשים לשון המקרא שנאמרה בלשון חיובית "וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם" כי "פעמים שאתה מתעלם", למרות שבאופן עקרוני נאמר בסוף הענין "וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֶבֶדֶת אֶחִיד אֲשֶׁר תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצֵּאֲתָהּ לֹא תִוָּכַל לְהִתְעַלֵּם". הלכה זו נוהגת לא באבידת רכוש בלבד, אלא כדברי רבינו 'אור החיים' הק' שיש גם 'השבת אבידה' בנפש אבודה... יש ללמוד את הגבול הדק בין האיסור להתעלם, לבין "פעמים שאתה מתעלם", ובחינוך זה ענין משמעותי!

בכניסתי ללשכת ראש עיר חשוב ראיתי שלט ניצב מול הנכנסים "אל תביא לכאן בעיות - תציע פתרונות". ברור שיש בעיות בכיתה ועליהן יש להתריע. השתדל להביא הצעה מעשית לפתרון לצד הצגת הבעיה. בכך הנך מעמיד עצמך כעובד יעיל ולא כקנטרן, ובעיקר, לא כמי שמחפש לנער אחריות מעליו ולגלגלה הלאה...

ילד שאינו קורא, תלמיד מאַחֵר, והורים שמסרבים לטפל, ועד כהנה וכהנה: תחילה יש לעשות בירור הרקע והמציאות. דע שישנם מצבים נתונים שלא ניתנים לשינוי, חבל לבזבז כוחות ולהילחם בהם. עדיף להתקדם. בשדה החינוך פועלים הרבה על סמך 'אישור' התורה "פעמים שאתה מתעלם". מחנך מומחה יודע לזהות 'מום עובר', ולא ישבור את הכלים על דבר 'זמני'. מחנך מומחה עושה עיקר עיקר, ואינו נתפס לעסוק בטפלים. העיקר: אל לך לפעול מתוך נגיעות אישיות. הִיָּה ממוקד בקושי התלמיד, ולא להפכו לקושי שלך...

'טיפ' למלמד: אל תפנה למנהל על בעיות 'על רגל אחת': בכניסתו לת"ת, בהפסקה רועשת, ובער"ש אחרי חצות... רצוי לבקש מהמנהל פגישה מסודרת [וזו, אגב, הצעת חובה למנהל, ולצערנו לא מיושמת מרוב המוסדות, מרוב עומס. דברים מתנהלים ב'זרימה' ללא ישיבות עבודה מסודרות...]. מומלץ לערוך "סיכום שיחה" בכתב, ולהגישה למנהל ולתִּיקָה.

רבתי! הבה נהיה ריאליים. כן, יש תלמידים עם קשיים, קשיים התנהגותיים ולימודיים, קשיי משפחה ועוד. לא נחרוץ דינם. תחילה ננסה להכיר ולהבין אותם. לבנות אֶתָּם אִמּוֹן. לא נילחם בקשיים אלא נשאף להקל - אם ע"י התערבות בס"ד ואם ע"י העקפתו! נלמד להסתדר אֶתָּם. והכל בטובה, בטוב עין ולב. לעזור להם!

הכרזה על סילוק תלמיד אינו פתרון הבעיה. היא אינה פותרת קשייו ואינה פותרת אותך מאחריות. כן יש מושג 'העברת תלמיד' מתוך שיתוף וליווּי, שיח והקשבה. בשנה אחרונה נתקלתי במחנך שהחליט שהתלמיד אינו מתאים לכיתתו בגלל קושי (אמיתי!) והפסיק להתייחס אליו. בִּוְשָׁה וְחִרְפָּה! בימי קדם נהגו הַסִּפְּרָטִינִים הרומיים להרוג תינוקות בעלי מום וזקנים שנחלשו. עלינו לטפל ולעזור להם, ולא לעסוק בנוחיותנו שלנו.

כיתה היא מעבדה, מקום בו מעמידים ומשפרים, בוחנים, עוקבים ומתפתחים. הנך מלמד יר"ש, מחנך מיומן בס"ד, לך היכולת להטיב ולבנות. להתעלם או לא להתעלם? מתי וכמה? תשועה ברוב יועץ. נשמת ילד בידך ובידך לעזור לה. אך ידך כהה וקצרה... הנוהג בתום לב וּבִנְקִיּוֹן נפש מוצא שותפים לדרך שיעזרו לו לשמור לדרך השם. בעזרתו יתב"ש יכריזו עליך, מלמד יקר "זהו המלמד שעזר וקידם את בנו!"

כתיבה וחתימה טובה!

יחיאל מיכל מונדרוביץ

להזמנות הרצאות : 123ymm@gmail.com